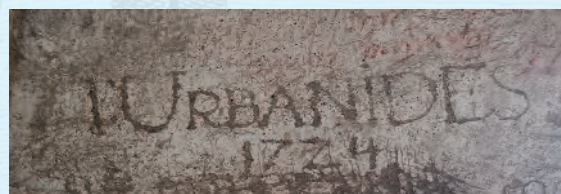

Putování po hradech

František Záruba

Počátky navštěvování hradů spadají již do 18. století. Z počátku to byli převážně příslušníci šlechty, kteří jako první projevíli zájem o stará sídla svých předků. S nástupem osvícenství – koncem 18. století – se přidávají také příslušníci inteligence ze středního měšťanského stavu. August Gottlieb Meissner, autor první samostatné knihy o hradech, vzpomíná, že F. A. Steinský, profesor na Karlově univerzitě doporučoval svým studentům cestovat po Čechách, a také navštěvovat stará sídla šlechty. Meissner dále uvádí, že se tak skutečně dělo: „*Již před devíti nebo deseti lety si tehdy různí mladí mužové většinou v Praze kladli vědecký úkol, spojený s příjemnou zábavou, vyrazit v době akademických prázdnin toulat se do různých koutů Čech, a zde především kreslit staré zámky.*“

Další silný impulz přinesl nastupující romantismus. Tehdy začali na hrady putovat také malíři, básníci, studenti a také stále početnější příslušníci střední vrstvy. Mezi nimi byl i Karel Hynek Mácha nebo Antonín Mánes. Nejcennější svědectví o počátcích navštěvování hradů přinášejí podrobné deníky Karla Krameria z let 1814-18. Ruku v ruce se zájmem o hrady, stoupal také zájem o jejich dějiny – František Alexander Heber a později také August Sedláček nejen psali o dějinách hradů, ale také je pilně navštěvovali.

O počátcích navštěvování hradů máme jen velmi málo svědectví. Jedním z raných dokladů o putování na hrady je podpis „turisty“ ve věži na hradě Liticích nad Orlicí - I:URBANIDES 1724.

Frydlant. Roku 1801 došlo k nevidané věci – Clam-Gallasové zpřístupnili část svého hradu Frydlant pro veřejnost a představili jim zde první veřejnou expozici.

Radyně. Přiblížili jsme se k lesu, který obklopuje zemskou silnici z obou stran, a vlevo spatřili trosky hradu Radyně, jak se – temně a chmurně – tyčí nad tmavým lesem a zvou nás k návštěvě.
Karel Kramerius 31. srpna 1814

Okoř. Severozápadně od hlavního města Čech na příkrém skalisku tyčí se velká imponantní zřícenina hradu Okoř ... Pamětihodné okořské rozvaliny si v mnohém zaslouží, aby sem přicházeli návštěvníci z blíзка i daleka ... Nad míru příjemnou pěší cestu na Okoř lze podniknout již od hranic hlavního města, neboť vzdálenost činí pouhé dvě malé míle (cca. 15 km), především možno doporučit cestu přes Horoměřice, ta je patrně nejpůvabnější a nejkrásnější.
František Alexander Heber, 1844

Na Bezdězi. Oblaky nade mnou co stáda beránků, za horami však černý, hustý mrak, temnější než stíny tmavé horní. ... Sám na noc v zříceninách. Tišeji a slavněji lesy hučely, z dálky pes a houkání. ... poslední zář protrhlým mrakem, kdy jsem šel dolu, u třetí brány ... Hledaje odpočinku a spaní v hospodě, zabloudil jsem na hřbitov: „Kde pod mohylami tiše mrtví spí.“
Karel Hynek Mácha 20. nebo 21. srpna 1833